

9. BÖLÜM

Piromani

Lut TAMAM¹

Piromani birden fazla durumda kasıtlı ve amaca yönelik dürtüsel biçimde yangın çıkarma davranışı şeklinde tanımlanmıştır. Piromani sıklıkla kundaklama (*ingilizcesi arson*) ya da yangın çıkarma davranışı (*ingilizcesi firesetting*) ile ilişkilendirilmiş, hatta onların yerine geçen bir terim olarak kullanılmıştır. Yangın çıkarma, kişinin bu eylemi yaparken kastının olup olmamasının dikkate alınmadığı kapsamlı, genel bir kavramdır (Davis ve Lauber, 1999). Örneğin bir kişi piknik yaparken kazayla yangın çıkarırsa yangın çıkarma davranışı sergilemiş olur. Öte yandan kasıtlı olarak yani bilerek ve isteyerek yangın çıkaranlar, kundaklama davranışı sergilemiş olurlar ve bu eylemi yaparken ya da öncesinde belirli bir amaçları ya da mantıklı bir nedenleri vardır. Kundaklama ve yangın çıkarma davranışının aksine pi-

romanisi olan kişiler bu eylemden herhangi bir maddi kazanç sağlamazlar ve eylem öncesinde bilinçli olarak farkında oldukları bir nedenleri yoktur (Tamam, 2007). Piromaninin daha ayrıntılı değerlendirilmesi için öncelikle tarihçesini ve bu tanının tarihsel gelişiminin öğrenilmesinde yarar vardır.

| TARİHÇESİ

Piromani ile ilgili ilk ayrıntılı bilgiler 19. yüzyıla dek uzanmaktadır. 19. yüzyılda piromaninin oldukça nadir görülen bir bozukluk olduğu kabul edilmekteydi. Bununla birlikte yangın çıkarma davranışının ilginçliği, nedenleri konusunda ortaya atılan çok sayıda farklı, kimi zaman birbiriyle çelişen psikolojik, adli ve tıbbi varsayımlar piromaninin yoğun ilgi görmesine yol açmıştır (Geller ve ark.,

¹ Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, ltamam@gmail.com

daha çok olgu bildirimlerinden kaynaklanmaktadır (Grant ve Leppink, 2015; Coccaro ve Grant, 2019).

Grant (2006), piromani tanısı koyduğu 18 yaşındaki bir hastanın bilişsel davranışçı terapi (BDT) ile birlikte uygulanan topiramate tedavisine (75 mg/gün) yanıt verdiğini bildirmiştir. Kontrollü bir çalışma olmadığı için çok dikkatle değerlendirilmesi önerilen bu olguda, topiramatin BDT ile birlikte kortiko-mezolimbik dopamin işlevini düzenleyici etkisi ile piromani gibi davranışsal bağımlılık bozukluklarının tedavisinde etkili olabileceği ileri sürülmüştür.

Grant ve arkadaşlarının (2007) bildirdiği 21 olguluk piromani çalışmasında, tedavi alan 14 hastanın tamamının çeşitli psikotrop ilaçlar kullanmış olduğu, fakat bunlardan sadece ikisinde tedavinin özgül olarak piromaniye yönelik olduğu bildirilmiştir. Altı hastada piromanik dürtüler ya da davranışta kısmi ya da tam remisyona gözlenmiştir. Kısmi ya da tam remisyona neden olan psikotrop ilaçlar topiramate, essitalopram (2 olguda), sertralin, fluoksetin ve lityumdur. Bu olguların 3'ünde piromani belirtileri tedavinin bırakılması sonrası yeniden ortaya çıktı. Tedaviye yanıt vermeyen 8 olgunun kullandığı ilaçlar arasında; fluoksetin, valproik asit, lityum, sertralin, olanzapin, sitalopram, essitalopram ve klonazepam bulunmaktaydı.

Parks ve arkadaşları (2005) psikotik belirtileri ve epileptik nöbetleri olan evsiz 20 yaşındaki piromanik erkek bir hastada, sodyum valproat (800 mg/gün) ve olanzapin (10mg /gün) tedavisi ile psikotik belirtilerin düzeldiği, epileptik nöbetlerin tekrarlamadığını ve yangın çıkarma davranışının tamamen ortadan kalktığını bildirmiştir. Bourget ve Bradford (1987) ise ateşe fetişizmi olan,

piromani ve cinsel parafili tanısı alan iki erkek hastanın antiandrojen tedavisine yanıt verdiğini aktarmıştır. Bunlar dışında, dürtü kontrol bozukluklarındaki olası etkinliklerine dayanılarak opioid antagonist etkili ilaçların (naltrekson, naloksan, nalmefen, levallorfan) piromanide etkin olabileceği öne sürülmüştür (Kim, 1998).

Literatürde şu ana dek elde edilmiş çalışmalarda piromani için standart bir tedavi yöntemi henüz belirlenebilmiş değildir. Mevcut bulgular ışığında en uygun yaklaşımın bilişsel davranışçı terapi ve uygun farmakoterapötik ajanların birlikte uygulanması olduğu ileri sürülmektedir (Grant ve Odlaug, 2012; Coccaro ve Grant, 2019).

SONUÇ

Piromani, oldukça nadir görülen bir dürtü kontrol bozukluğudur. Hastaların yasal süreçlerden çekinmeleri ve diğer birçok ruhsal bozuklukta olduğu gibi bunları saklama eğilimleri tedavi olasılığını oldukça güçleştirmekte ve daha çok yasal süreçlerdeki bireylerle araştırmaların sürdürülmesine yol açmaktadır. Bu durumda genel toplumdaki sıklığının, kişilik özelliklerinin ve klinik tablonun net olarak ortaya konmasını güçleştirmektedir. Bu ilginç ama yıkıcı sonuçları olan hastalığı iyice anlamak için biraz daha zaman ve çalışmaya ihtiyacımız vardır.

KAYNAKLAR

- American Psychiatric Association, & American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 4. Washington, DC.*
- American Psychiatric Association, & Committee on Nomenclature and Statistics. (1952). *Diagnostic and statistical manual: mental disorders.* American Psychiatric Association.

- American Psychiatric Association, A. P., & American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5*.
- American Psychiatric Association. (1968). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (2nd edn) DSM-II*. APA. Washington, DC.
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (3rd edn) DSM-III*. APA. Washington, DC.
- Barnett, W., Richter, P., Sigmund, D., & Spitzer, M. (1997). Recidivism and concomitant criminality in pathological firesetters. *Journal of Forensic Science, 42*(5), 879-883.
- Blackburn, R. (1993). *The psychology of criminal conduct: Theory, research and practice*. John Wiley & Sons.
- Bourget, D., & Bradford, J. (1987). Fire fetishism, diagnostic and clinical implications: A review of two cases. *The Canadian Journal of Psychiatry, 32*(6), 459-462.
- Bradford, J. M. (1982). Arson: A clinical study. *The Canadian Journal of Psychiatry, 27*(3), 188-193.
- Brett, A. (2004). 'Kindling theory' in arson: how dangerous are firesetters?. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry, 38*(6), 419-425.
- Coccaro, E. F., & Grant, J. E. (2019). Pharmacological treatment of impulse control disorders.
- Cooke, R. A., & Ide, R. H. (1985). *Principles of fire investigation*. Institution of Fire Engineers.
- Davis, J. A., & Lauber, K. M. (1999). Criminal behavioral assessment of arsonists, pyromaniacs, and multiple firesetters: The burning question. *Journal of Contemporary Criminal Justice, 15*(3), 273-290.
- Diagnostic, A. P. A. (1987). *Statistical Manual of Mental Disorder, (III Edition revised)*. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Doley, R. (2003). Pyromania: Fact or fiction?. *British Journal of Criminology, 43*(4), 797-807.
- DSM-IV-TR, A. P. A. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (pp. 70-6). Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Fenichel, O. (1945). *The Psychoanalytic Theory of Neurosis*. New York (Norton) 1945.
- Fineman, K. R. (1995). A model for the qualitative analysis of child and adult fire deviant behavior. *American Journal of Forensic Psychology, 13*, 31-61
- First, M., Frances, A., & Pincus, H. (2002). *DSM-IV-TR Handbook of Differential Diagnosis* Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Freud, S. (1932). The acquisition of power over fire. *International Journal of Psycho-Analysis, 13*, 405-410.
- Frey R.J. (2002). Pyromania. In *Gale Encyclopedia of Mental Disorders* (Eds E Thackeray, M Hill):802-806. Farmington Hills, Thomson- Gale.
- Gannon, T. A., & Pina, A. (2010). Firesetting: Psychopathology, theory and treatment. *Aggression and Violent Behavior, 15*(3), 224-238.
- Gaynor J. (2002). Firesetting. In *Child & Adolescent Psychiatry: A Comprehensive Textbook, 3rd edition* (Ed. M Lewis), Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia.
- Gaynor, J., & Hatcher, C. (1987). *The psychology of child firesetting: detection and intervention*. Brunner/Mazel.
- Geller, J. L., Erlen, J., & Pinkus, R. L. (1986). A historical appraisal of America's experience with "pyromania"—A diagnosis in search of a disorder. *International journal of law and psychiatry, 9*(2), 201-229.
- Grant, J. E. (2006). SPECT imaging and treatment of pyromania. *The Journal of Clinical Psychiatry, 67*(6), 998.
- Grant, J. E., & Kim, S. W. (2007). Clinical characteristics and psychiatric comorbidity of pyromania. *The Journal of Clinical Psychiatry, 68*(11), 1717-1722.
- Grant, J. E., & Leppink, E. W. (2015). Choosing a treatment for disruptive, impulse-control, and conduct disorders: limited evidence, no approved drugs to guide treatment. *Current Psychiatry, 14*(1), 29-36.
- Grant, J. E., Levine, L., Kim, D., & Potenza, M. N. (2005). Impulse control disorders in adult psychiatric inpatients. *American Journal of Psychiatry, 162*(11), 2184-2188.
- Grant, J. E., Schreiber, L., & Odlaug, B. L. (2011). Impulse control disorders: updated review of clinical characteristics and pharmacological management. *Frontiers in Psychiatry, 2*, 1.
- Greenberg, H. R. (2005). Impulse-control disorders not elsewhere classified. *Comprehensive Textbook of Psychiatry, 8th edition*. Baltimore: Williams and Wilkins.
- GRIESINGER, W. (1867). *Mental pathology and therapeutics*, translated from the German by CL

- Robertson and J. Rutherford, *The New Sydenham Society, London*.
- Harmon, R. B., Rosner, R., & Wiederlight, M. (1985). Women and arson: A demographic study. *Journal of Forensic Science, 30*(2), 467-477.
- Harris, G. T., & Rice, M. E. (1984). Mentally disordered firesetters: psychodynamic versus empirical approaches. *International Journal of Law and Psychiatry, 7*, 19-34.
- Hill, R. W., Langevin, R., Paitich, D., Handy, L., Russon, A., & Wilkinson, L. (1982). Is arson an aggressive act or a property offence? A controlled study of psychiatric referrals. *The Canadian Journal of Psychiatry, 27*(8), 648-654.
- Hollander E., Berlin H., Stein D.J. (2008). Impulse-Control Disorders Not Elsewhere Classified. In Textbook of Psychiatry 5th ed. R.E. Hales, S.C. Yudofsky, G.O. Gabbard (Eds.):1227-1281. Arlington. American Psychiatric Publishing.
- Karakuş, G., Tamam, L., Öztürk, Z., Eroğlu, M. Z., Bahali, K., Nebioğlu, M., ... & Çakmak, S. (2011). Bir grup üniversiteye hazırlık öğrencisinde dürtü kontrol bozukluğu. *Noropsikiyatri Arsivi, 48*(4),238-242.
- Karamustafalıoğlu K.O., Saygılı S., Çalışkan M. et al. (1993). Yangın çıkaran vakaların incelenmesi. *Haseki Tıp Bülteni 31*, 163-165.
- Kim, S. W. (1998). *U.S. Patent No. 5,780,479*. Washington, DC: U.S. Patent and Trademark Office.
- Kolko, D. J., & Kazdin, A. E. (1986). A conceptualization of firesetting in children and adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology, 14*(1), 49-61.
- Kolko, D. J., & Kazdin, A. E. (1988). Prevalence of firesetting and related behaviors among child psychiatric patients. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 56*(4), 628-630.
- Kolko, D. J., Watson, S., & Faust, J. (1991). Fire safety/prevention skills training to reduce involvement with fire in young psychiatric inpatients: Preliminary findings. *Behavior Therapy, 22*(2), 269-284.
- Koson, D. F., & Dvoskin, J. O. E. L. (1982). Arson: A diagnostic study. *The Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law, 10*(1), 39-49.
- Laubichler, W., Kühberger, A., & Sedlmeier, P. (1996). "Pyromania" and arson. A psychiatric and criminologic data analysis. *Der Nervenarzt, 67*(9), 774-780.
- Lejoyeux M., McLoughlin M., Ades J. (2005). Pyromania. In Clinical Manual of Impulse Control Disorders, E. Hollander, D.J. Stein) (Eds.), 229-250. Arlington: American Psychiatric Publishing.
- Lejoyeux, M., Arbaretaz, M., McLoughlin, M. A. R. Y., & Adès, J. (2002). Impulse control disorders and depression. *The Journal of Nervous and Mental Disease, 190*(5), 310-314.
- Leong, G. B. (1992). A psychiatric study of persons charged with arson. *Journal of Forensic Science, 37*(5), 1319-1326.
- Lewis, N. D. C., & Yarnell, H. (1951). *Pathological firesetting; pyromania* (No. 82). Nervous and Mental Disease Monographs.
- Lindberg, N., Holli, M. M., Tani, P., & Virkkunen, M. (2005). Looking for pyromania: Characteristics of a consecutive sample of Finnish male criminals with histories of recidivist fire-setting between 1973 and 1993. *BMC Psychiatry, 5*(1), 47.
- Macdonald, J. M., Shaughnessy, R. B., & Galvin, J. A. (1977). *Bombers and firesetters*. Springfield, IL: Thomas.
- Magee, J. H. (1933). Pathological arson. *The Scientific Monthly, 37*(4), 358-361.
- Nanayakkara, V., Ogloff, J. R., & Thomas, S. D. (2015). From haystacks to hospitals: An evolving understanding of mental disorder and firesetting. *International Journal of Forensic Mental Health, 14*(1), 66-75.
- Nanayakkara, V., Ogloff, J. R., Davis, M. R., & McEwan, T. E. (2020). Gender-based types of firesetting: clinical, behavioural and motivational differences among female and male firesetters. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology, 31*(2), 273-291.
- O'Sullivan, G. H., & Kelleher, M. J. (1987). A study of firesetters in the south-west of Ireland. *The British Journal of Psychiatry, 151*(6), 818-823.
- Odlaug, B. L., & Grant, J. E. (2010). Impulse-control disorders in a college sample: results from the self-administered Minnesota Impulse Disorders Interview (MIDI). Primary Care Companion to the Journal of Clinical Psychiatry, 12(2), PC-C.09m00842..
- Parks, R. W., Green, R. D., Girgis, S., Hunter, M. D., Woodruff, P. W., & Spence, S. A. (2005). Response of pyromania to biological treatment in a homeless person. *Neuropsychiatric Disease and Treatment, 1*(3), 277-280.
- Pilgrim, C. W. (1885). PYROMANIA (SO-CALLED), with report of a case. *American Journal of Psychiatry, 41*(4), 456-465.

- Prins, H. (1994). *Fire-raising: Its motivation and management*. Routledge.
- Prins, H. (1995). Classification of fire-setters. *The British Journal of Psychiatry*, 166(6), 821-821.
- Prins, H., Tennent, G., & Trick, K. (1985). Motives for arson (fire raising). *Medicine, Science and the Law*, 25(4), 275-278.
- Quinsey, V. L., Chaplin, T. C., & Upfold, D. (1989). Arsonists and sexual arousal to fire setting: Correlation unsupported. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 20(3), 203-209.
- Räsänen, P., Hakko, H., & Väisänen, E. (1995). The mental state of arsonists as determined by forensic psychiatric examinations. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 23(4), 547-553.
- RAY, I. (1838). *A Treatise on the Medical Jurisprudence of Insanity*, Boston, Charles C. Little and James Brown.
- Repo, E., & Virkkunen, M. (1997). Outcomes in a sample of Finnish fire-setters. *Journal of Forensic Psychiatry*, 8(1), 127-137.
- Rice M.E., Harris G.T. (1990). Firesetters admitted to a maximum security psychiatric institution: Characteristics of offenders and offenses. Penetanguishene Mental Health Centre Research Report, 7, 11-27.
- Ritchie, E. C., & Huff, T. G. (1999). Psychiatric aspects of arsonists. *Journal of Forensic Science*, 44(4), 733-740.
- Robbins, E., & Robbins, L. (1967). Arson: With special reference to pyromania. *New York State Journal of Medicine*, 67,795-798.
- Roy, A., Virkkunen, M., Guthrie, S., & Linnoila, M. (1986). Indices of serotonin and glucose metabolism in violent offenders, arsonists, and alcoholics. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 487, 202-220.
- Sakheim, G. A., & Osborn, E. (1999). Severe vs. nonsevere firesetters revisited. *Child Welfare*, 78(4),411-433.
- Schlesinger, L. B. (Ed.). (2000). *Serial offenders: Current thought, recent findings*. CRC Press.
- SHEA, P. (2002). The lighting of fires in a bushland setting. *Judicial Officers Bulletin*, 14(1),1-4.
- Silva, B., Canas-Simião, H., & Cavanna, A. E. (2020). Neuropsychiatric Aspects of Impulse Control Disorders. *Psychiatric Clinics*, 43(2), 249-262.
- Simmel E. (1949). Incendiarism. In Eissler, K.R. (Ed.), *Searchlights on Delinquency* New York, International University Press.
- Slavkin, M. L., & Fineman, K. (2000). What every professional who works with adolescents needs to know about firesetters. *Adolescence*, 35(140), 759-773.
- Soltys, S. M. (1992). Pyromania and firesetting behaviors. *Psychiatric Annals*, 22,79-83.
- Stekel, W., & Van Teslaar, J. S. (1924). *Peculiarities of behavior: Wandering mania, dipsomania, kleptomania, pyromania and allied impulsive acts* (Vol. 1). New York, Liverlight.
- Swaffer, T., Haggett, M., & Oxley, T. (2001). Mentally disordered firesetters: a structured intervention programme. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 8(6), 468-475.
- Tamam L. (2008). Dürtü kontrol bozuklukları. Güncel Psikiyatri Temel Kitabında, E. Işık, E. Taner, U. Işık (Eds.) 1.baskı, Ankara: Analiz.
- Tamam, L. (2007). Başka Türü Sınıflandırılmamış Dürtü Kontrol Bozuklukları. *Psikiyatri Temel Kitabı. MedicoGraphics Matbaası, Ankara*.
- Tamam, L., Zengin, M., Karakuş, G., & Ozturk, Z. (2008). The prevalence of impulse control disorders in an university psychiatry inpatient clinics. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 18, 153-161.
- Tangur, R. (2001). Sivas il merkezinde baska bir yerde siniflandirilmamis dürtü kontrol bozukluklari: epidemiyoloji, komorbidite, belirti tarama listesi ve aile islevlerinin degerlendirilmesi. *Yayinlanmamis uzmanlik tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Tip Fakültesi*.
- Vaughn, M. G., Fu, Q., Delisi, M., Wright, J. P., Beaver, K. M., Perron, B. E., & Howard, M. O. (2010). Prevalence and correlates of fire-setting in the United States: results from the National Epidemiological Survey on Alcohol and Related Conditions. *Comprehensive Psychiatry*, 51(3), 217-223.
- Virkkunen, M. (1974). On arson committed by schizophrenics. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 50(2), 152-160.
- Virkkunen, M. (1984). Reactive hypoglycemic tendency among arsonists. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 69(5), 445-452.
- Virkkunen, M., De Jong, J., Bartko, J., & Linnoila, M. (1989). Psychobiological concomitants of his-

- tory of suicide attempts among violent offenders and impulsive fire setters. *Archives of General Psychiatry*, 46(7), 604-606.
- Virkkunen, M., De Jong, J., Bartko, J., Goodwin, F. K., & Linnoila, M. (1989). Relationship of psychobiological variables to recidivism in violent offenders and impulsive fire setters: A follow-up study. *Archives of General Psychiatry*, 46(7), 600-603.
- Virkkunen, M., Eggert, M., Rawlings, R., & Linnoila, M. (1996). A prospective follow-up study of alcoholic violent offenders and fire setters. *Archives of General Psychiatry*, 53(6), 523-529.
- Virkkunen, M., Nuutila, A., Goodwin, F. K., & Linnoila, M. (1987). Cerebrospinal fluid monoamine metabolite levels in male arsonists. *Archives of General Psychiatry*, 44(3), 241-247.
- WHO (World Health Organization). (1992). International statistical classification of diseases and related health problems (10th ed.). <https://icd.who.int/browse10/2016/en>
- WHO (World Health Organization). (2019). International statistical classification of diseases and related health problems (11th ed.). <https://icd.who.int/>
- Willis, M., & Christensen, S. (2004). *Bushfire arson: A review of the literature*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Winer, J. A., & Pollock, G. H. (1980). Disorders of impulse control. *Comprehensive textbook of psychiatry*, 2, 1817-1829.
- Woodward, C. D. (1994). The motives for arson. *Fire prevention (London. 1971)*, (273), 13-16.
- Yarnell, H. (1940). Firesetting in children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 10(2), 272.